

10. Печатные СМИ Украины // Журналист. – 2002. – № 1. – С. 22–23.
11. Пономарів О. Культура слова : мовностилістичні поради : навч. посіб. / О. Пономарів. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
12. Приступенко Т. О. Деякі аспекти свободи слова та інформаційної діяльності в Україні / Т. О. Приступенко // Українське журналістикознавство / гол. ред. В. Різун. – К. : Ін-т жур-ки, 2000. – Вип. 1. – С. 37–40.
13. Шкляр В. Мас-медіа і зовнішньополітичні процеси / В. Шкляр // Політичні права і свободи у демократичному суспільстві (досвід країн Європейського Союзу) : зб. матеріалів круглого столу гол. редакторів мас-медіа України 6 квітня 2000 р. / гол. ред. А. В. Денисенко. – К. : ІВЦ “Планета”, 2000. – С. 37–49.

Анотація

У статті проаналізовано історичні коріння й характерні особливості мовної ситуації, що склалася на медіаринку України та, зокрема, у таких її регіонах, як Крим, Донбас, Запорізька область, Північне Приазов'я. Автор досліджує способи захисту національного медіапростору України від зарубіжної інформаційної експансії та їх ефективність.

Ключові слова: мовна ситуація, медіаринок, інформаційний простір.

Аннотация

В статье проанализированы исторические корни и характерные особенности языковой ситуации, сложившейся на медиарынке Украины, в частности, в таких её регионах, как Крым, Донбасс, Запорожская область, Северное Приазовье. Автор исследует способы защиты национального медиапространства Украины от зарубежной информационной экспансии и их эффективность.

Ключевые слова: языковая ситуация, медиаринок, информационное пространство.

Summary

In article are analyzed history root and typical particularities to language situation established on Ukrainian mass media market, in particular, in such region, as Cream, Donbass, Zaporozhskaya area, North Priazovie. The author researches the ways of protection national media space of the Ukraine from foreign information expansion and their efficiency.

Keywords: language situation, mass mediamarket, information space.

СТУДІЇ З ФОНЕТИКИ

УДК 81'282

Комов О.В.,
викладач філологічних дисциплін,
КВНЗ “Донецький педагогічний коледж”

УЖИВАННЯ ЗВУКІВ [Г] ТА [Г'] В УКРАЇНСЬКОМУ МОВЛЕННІ МЕШКАНЦІВ М. ДОНЕЦЬКА

В історії людства постійно відбуваються певні зміни. Змінюються епохи, суспільний устрій, держави, влада, політичні течії тощо. Мова – явище суспільне, без людини мова існувати не може, тому разом з історією людства змінюється і мова: з'являються нові слова, а застарілі виходять із постійного ужитку;

відбуваються зміни у будові слова; одні форми слів змінюються іншими; зазнає постійних перемін графіка (вводяться одні літери, а інші виходять із ужитку). Таких змін зазнав і український алфавіт.

Метою статті є аналіз причин, які призводять до неправильної вимови приголосних [r] та [r'] в українському мовленні мешканців м. Донецька. Ця проблема ще не була предметом детального дослідження, хоча окремі аспекти були розглянуті у статті “Роль українського літературного мовлення у формуванні особистості педагога” [3, 98] і у методичному посібнику “Фонетико-фонологічні особливості літературного мовлення учнів” [3]. В українській лінгвістиці цю проблему розглядали такі відомі вчені, як С.П. Бевзенко, І.І. Огієнко, О.Д. Пономарів В.М. Русанівський, Н.І. Тоцька та інші.

Актуальність теми полягає у тому, що реалізація фонем [z] та [r'] в українському мовленні м. Донецька набула останнім часом важливого значення. Для того, щоб з'ясувати причини неправильної вимови звуків [z] та [r'], треба розглянути історію літери **г** в українській абетці. На позначення задньоязикового проривного звука літера **г** вживалась з перервами. З XVIII до початку XX століття (до 1905 року) не вживалась на тій території України, яка була в складі Російської імперії, у зв'язку з відсутністю її у гражданській азбуці, введеної у Росії 1708 року, та переслідуванням українського друку. “Літера **г** передбачалась такими українськими правописами, як жєлєхївкє, Б. Грінченкє, за “Найголовнішими правилами українського правопису” (1921) та правописом 1928” [11, 118]. В українському правописі, який був виданий 1929 року, українські за походженням слова писались згідно зі східноукраїнськими правописними нормами, а запозичені – з західноукраїнськими. Ю.В. Шевельов зазначав: “Для двох частин України, розділених політичним кордоном, вибір **л** чи **ль**, **г** чи **г'** зумовлювався російським або польським впливом, і в кожній частині друга система була невідома в щоденному вжитку. Надати невластиву вимову та ще й не всім, а тільки деяким чужим словам, означало вдатися до нечуваного досі мовного експерименту” [14, 161]. Конференція з правопису 1929 року прийняла як компроміс для Галичини – “тяжкі й поплутані правила написання **г** і **г'** та **л** і **ль**, тоді як Академія наук постановила була писати тільки **г** і **л**” [6, 241]. “У правописних правилах 1929-го року правила написання літер **г** чи **г'** та **л** чи **ль** займали цілі сторінки...” [14, 242]. Видання “Українського правопису” 1933 року було засновано на східноукраїнських правописних традиціях. З 1933 року по 1990 рік букви **г** не було в українському правописі. “Проте 1933 з ідеологічних міркувань вона була силоміць вилучена з української абетки” [11, 118]. “Графіка відтоді (з 1919 року) не переглядалася, якщо не брати до уваги, що з 1933 року й до нинішнього видання “Українського правопису” з неї було вилучено літеру **г**” [11, 4]. Усі ці 57 років різні у фонологічному та фізіолого-акустичному аспектах задньоязиковий, зімкнений [r] та фарингальний, щілинний [z] позначались на письмі однією буквою **г**. “Вилучення цієї літери спричинило розхитування вимовної норми, що вже майже була встановилася” [7, 8]. Н.І. Тоцька розглядає творення звука [r'] порівняно з російським [z]. Вона зазначає, що при вимові українського [r'] та російського [z] “задня

частина спинки язика змикається з м'яким піднебінням і шум утворюється внаслідок раптового розмикання мовних органів. Цей шум без супроводження голосу утворює глухий приголосний [к]. Той же шум (але дещо ослаблений) у супроводі голосу утворює дзвінкий [г]" [13, 82]. Вимова фарингального [з] відрізняється від задньоязикового [г]. "Артикуляція [з] – основного варіанта фонемі [з] – відбувається при зближенні кореня язика із задньою стінкою глотки (фаринкса). Корінь язика відтягається назад, а маленький язичок займає положення, близьке до того, яке він займе при творенні [х]" [13, 83].

Слів із проривним задньоязиковим [г] в українській мові набагато менше. Це – кілька загальнопоширених слів та кільканадцять діалектних: *аґрус, ґанок, ґудзик, ґрати, ґніт, ґеґати, ґринджоли, дзиґа, ґабзувати (ґаньбити), ґердан, леґінь, ремиґати, балаґан*. Є цей звук і в деяких українських прізвищах: *Ґереґа, Ґжицький, Ґудзь, Мамалиґа, Недриґайло*. Варто пам'ятати, що при словозміні звук [г] чергується із [дз]: *дзиґа – дзидзі, Мамалиґа – Мамалидзі, Салиґа – Салидзі*.

Слід зазначити, коли ми повинні вживати проривний *г*, а коли фрикативний *з*:

а) у слов'янських мовах проривний *г* і фрикативний *з* відтворюються українським *г*, оскільки, як правило, вживаються в однокореневих лексемах;

б) у словах грецького походження вживаємо *г*;

в) у запозичених з інших мов фонема *h* передається через *з*;

г) у давно засвоєних словах відтворюється українським *з*. Серед власних назв це найменування країн, міст, гір, річок та інших ономастичних об'єктів;

ґ) у неслов'янських антропонімах (іменах та прізвищах), а також у новіших загальних назвах розрізняємо *h* та *g*, що передаються відповідно через *з* та *г*: *Hegel* (нім.) – *Ґегель*, *haven* (англ.) – *завань*, *regio* (лат.) – *реґіон*.

Нами було проведено дослідження українського мовлення м. Донецька шляхом анкетування та запису мовлення на магнітофонну плівку. Заповнено 500 анкет і записано мовлення 62 інформантів. Результати дослідження показали, що інформанти, які володіють українською мовою, замінюють задньоязиковий [г] на глотковий звук [з]. Наприклад, у таких словах: *аґрус, ґрунт, реґіон*. *На по'верхн'ї 'зрунту 'заморозки // Назби'рала 'аґрус і поне'с'ла на ба'зар // або Йа 'вир'ішила от'римати' осл'іту / шчоб на'учити д'їтей / йа'к'ї жи'вут' ў ~рос'їйс'ко'мо'уному реґ'їоні / осл'їп'ки' До'нец'к 'є рос'їйс'ко'мо'уний реч'їон // Йакш'о до 'мене звер'тайуц':а із та'ких реґ'їон'ї'у 'як 'Кий'ї / Л'в'ї'у / коли'є була там / розмо'їл'ала украї'їн'с'кою // тощо*. Спробуємо визначити причину такої орфоепічної помилки.

Як уже зазначалося раніше, однією з таких причин може бути тривала відсутність букви *г* в українській графіці. Неврегульованість у вживанні звуків [з] і [г] зумовлена певним чином тим, що в нашому алфавіті впродовж кількох десятиліть не було літери на позначення задньоязикового проривного [г].

Місце букви *г* в українській графіці пов'язано з історичними змінами в українському правописі. Українська графіка свій початок бере від старослов'янського письма. "У нинішньому українському алфавіті є тільки дві літери, що їх не було в Кирило-Мефодіївській абетці – це *г*, яка відома з кінця

XVI століття і набула поширення в XVII столітті, та ї...” [9, 3]. Буква на позначення звука [ɫ] століттями була в нашому алфавіті. Її остаточно узаконив Мелетій Смотрицький у своїй “Граматиці”, яка була видана 1619 р. “Форму букви він узяв з грецького алфавіту таку, якою тоді греки передавали свою сучасну γ. Ця нова буква ɫ входила досить повільно, традиційно усі слова писалися з *кz* або просто з *z*, і тільки з 30-х років XIX ст. почали писати букву ɫ активніше” [5, 103]. Але українська мова, запозичуючи слова, намагалася пристосувати їх до своєї фонетичної системи. Це стосується й звука [ɫ], який вона у багатьох випадках передавала українським [z] (*борз, вага, ланцюг* тощо.). Ця тенденція виразно позначилася передусім на центральних говорах України, а в західній її частині під польським впливом укорінилася вимова звука [ɫ] у запозичених словах. Правописна конференція, що відбулася в Харкові 1927 р., намагалася погодити дві традиції в передачі звука [ɫ] в іншомовних словах. Однак 1933 р., борючись з “націоналістичними перекошуваннями в мовознавстві”, за вказівкою Постишева, літеру ɫ ліквідовано і заборонено вживати, хоч в орфоепічних словниках завжди визначали ту мінімальну кількість слів, де треба вимовляти звук [ɫ]. У Галичині літеру ɫ вживали до 1939 р., а в діаспорі більшість і досі користується правописом 1928 р. Але багато українців у вживанні цих звуків та літер на їх позначення керуються власними уподобаннями. Наприклад, більшість говорять: *газета, Англія*, а дехто в цих словах артикулює звук [ɫ], хоч Правописний словник Голоскевича подає їх з літерою *z*. Щоправда, і росіяни, і поляки тут мають [ɫ]. Отже, безконтрольне вживання звука [ɫ], як і букви на його позначення, що спостерігаємо переважно у вимові та написанні іншомовних слів, свідчить про те, що мовець визнає (і не завжди свідомо) посередництво російської чи польської мови у засвоєнні таких слів. Частина вчених орієнтується на джерело. Отже, різнобій у вживанні [z] і [ɫ] поки що має місце.

Звуки [z] і [ɫ] є в ряді запозичених слів. Тут виникає багато труднощів. Дехто вважає, що досить нам повернутися до правопису 1928 р., Правописного словника Г. Голоскевича – і проблема буде розв'язана. Але не все так просто. По-перше, мова – живий організм, він еволюціонує, змінюється, але – і в цьому велика сила життєздатності мови – вона залишається собою. По-друге, у роботі над правописом 1928 р. брали участь науковці з Галичини, які значною мірою перебували під інтерференцією (напливами) польської мови, де звука [z] немає. І хоч у виданні правопису 1990 р. поновлено літеру ɫ, однак чітких рекомендацій щодо її вживання не подано. Найдокладніше і найповніше, враховуючи всі “за” і “проти”, цю тему опрацював проф. О. Пономарів. Його рекомендаціями користуються сучасні видавництва в Україні. Наприклад: Універсальний Словник-Енциклопедія [12]. У таких словах, як *ганок, город, ґрунт, агрус, могли* тощо звуки [z] та [ɫ] читались однаково, як приголосний фарингальний, щілинний [z]. Інформантам було запропоновано прочитати слова з літерою ɫ. Деякі не змогли цього зробити, бо не знали, що це за буква. Свою думку щодо правопису іншомовних слів, а також і вживання букви ɫ висловив професор І.І. Огієнко:

“Ознакою української мови є тільки *г* (*h*), чому й чужі слова з *г* ми українізуємо, цебто вимовляємо інтелігенція, гімназія, агітувати” [7, 9]. Володимир Самійленко у відомій статті “Чужомовні слова в українській мові” писав: “Наш люд, коли приймає ці слова, то систематично замінює в них звук *г* звуком *г*... Інші ж мови не наводять на потребу приховування звука *г*, бо цей звук часто віддається в тих чужих мовах: у мові французькій звуком [ж], в італійській – звуком [дж], а в іспанській звуком [х]. А всі ж ті мови мають і звук [г], як і латинська мова. Чи не йти й нам слідом за народною фонетизацією таких слів і там, де вимовляють: римлянин *г*, француз *ж*, італієць *дж*, а іспанець *х* – не вимовляти ні першого, ні другого, ні третього, ні четвертого, а наше п'яте, себто *г*?” [7, 9]. Отже, однією з причин заміни звуків [г] на [з] може бути вплив орфографії на вимову. Часто орфоепічні норми порушуються під впливом орфографії. Люди вимовляють слова так, як вони написані, не враховуючи розбіжності між вимовою і написанням окремих слів. Тому відбувається порушення правил вимови.

Другою причиною такої заміни може бути те, що літери *г* та *г* схожі конфігурально. І навіть не зважаючи на те, що ці дві букви розташовані в абетці поруч (є навіть можливість порівняти їх написання), люди, читаючи слова з цими буквами, часто роблять помилки у вимові. Інформантам було дано завдання прочитати слова з буквою *г*. Із 62 інформантів, мовлення яких було зафіксовано на магнітофонну плівку, лише 7 з них прочитали ці слова правильно, що складає 11% від кількості опитаних; 5 інформантів взагалі не змогли прочитати ці слова, 46 інформантів прочитали ці слова неправильно, замінюючи задньоязиковий *г* глотковим *г*, що складає 74% від кількості опитаних. Ось як вони читають: /*ганок*, /*агрус*, *грунт*, /*гроно* тощо. Отже, не звертаючи уваги на те, що слова були написані з буквою *г*, яка позначає задньоязиковий, зімкнений [г], люди вимовляли фарингальний, щілинний звук [з].

Важливим фактором у формуванні правильного літературного мовлення є також мовне оточення. Слід зазначити, що 90% мешканців м. Донецька звук [г] навіть у російській мові вимовляють як [з]. Іншими словами, мешканці м. Донецька “гикають”, наприклад: *В ага'род'е паса'д'ула бур'ак/ га'рох и агур'цы//*. Навіть учителі допускають орфоепічні порушення – неправильно вимовляють слова зі звуком [г]. “Дослідження усного мовлення учителів різних шкіл м. Донецька показало, що у школах з російською мовою навчання 70% педагогів вимовляють задньоязиковий звук [г] як глотковий [з]... Серед учителів українських шкіл та шкіл з українськими класами лише 20% вимовляють звук [г] неправильно” [3, 99].

Але у мовленні Донеччан інколи помічаємо зворотній процес, коли замість звука [з] вживається [г]. Серед 62 інформантів 7 осіб замість *г* вимовляють *г*, що складає 11% від кількості опитаних. Наприклад: *Ро'ман /Вершни'екиє напи'сау Голов'ко//* або *Йа гово'риу // шчо /хочу /житиє у /городі//* або *Йа роботаю ви'хователем у гімназії гар'монії //* Таку заміну звука можна пояснити явищем міжмовної інтерференції. У цьому випадку можна говорити про вплив російської мови (відчувається сусідство з Ростовською областю). Також така зміна звуків

спостерігається у мовленні людей, які приїхали із Росії, або мешкали там тривалий час, або люди, в яких хтось із батьків жив у Росії. У цьому випадку говорити про те, що вживання задньоязикового *ɣ* пов'язано з діалектною вимовою, некоректно. Південно-східним діалектам властиве досить обмежене уживання приголосного [ɣ]. С.П. Бевзенко зазначає: “Поліські діалекти, як і літературна українська мова та більшість південно-східних діалектів, характеризується обмеженим уживанням фонемі [ɣ]” [1, 81].

Дехто вважає, що вимова [z] є ознакою неосвіченості. “Є люди, які гадають, що вимова [z] є ознакою низької освіченості або сільського походження, і вживають *ɣ* там, де його немає в жодній мові світу (крім російської): *гімн* (гр. *hymnos*), *Гамлет* (англ. *Hamlet*), *балаган* (перс. *balahana*), навіть українське слово *галузь* дехто вимовляє *ґалузь*... До сплутування призводить беззастережне копіювання російських вимовних традицій” [7, 8]. Цікаві думки про цей звук висловив І. Померанцев – один з провідних працівників радіо “Свобода” (колишній російський дисидент). Прагнучи осягнути таїнство звука людської мови і розкрити мистецтво радіозвука, він, наприклад, захоплено говорить про наш звук [z] і, як тонкий естет слова, чує в ньому особливий шарм. І. Померанцев підкреслює, що це дуже давній звук і “на терезах вічності переважає всі носові французької”. Такий звук був у давніх мовах – арабській, давньоєврейській. Але український [z] часто стає об'єктом насмішок, йому, як зауважує Померанцев, “отведена роль холуя в русских анекдотах” [10, 48]. Адже тривалий час і чужих, і чимало своїх вчили зневажати все те, на чому є знак українського.

Розглядаючи процес навчання дітей російських шкіл, або шкіл з російськими класами, яких, до речі, є м. Донецьку, Н.І. Тоцька зазначає, що “Артикуляція фарингального українського [z] дається досить важко, тому що учні російських шкіл, які зовсім не знають української мови, замість цього звука вимовляють звичайно задньоязиковий [z], що відповідає як дзвінкий відповідник до глухого [x]. Це звучання зовсім не властиве українській мові” [13, 84]. Звичайно, людина, яка приїхала з Росії і не знає української мови, замість фарингального [z] буде вимовляти задньоязиковий [ɣ], що відповідає російському [z]. Учням шкіл м. Донецька, які в основному виховуються у російськомовних родинах, також важко засвоїти правильну вимову звуків [z] та [ɣ], тим більше, що навіть спілкуючись російською мовою, донеччани “гикають” (вимовляють звук [z] замість [ɣ]).

Говорячи про вживання фарингального приголосного [ɣ], слід також зазначити, що часто серед тих, хто говорить українською мовою у м. Донецьку, виникають труднощі у дзвінкій вимові цього приголосного на кінці слова. Н.І. Тоцька зазначає, що однією з труднощів при засвоєнні фонемі [z] є “дзвінка вимова [z] в кінці слова, наприклад, у словах: *берег*, *біг*, *поріг*, *луг*, *друг* тощо” [13, 83]. У таких випадках люди вимовляють звук [x], доречі, за правилами російської орфоєпії, наприклад: *Буу у мене гарний друх // Мали ми і творох // смеу тану //* Хоча процес оглушення дзвінких приголосних в абсолютному кінці слова властивий південно-західним діалектам. Серед опитаних інформантів звук [x] замість [z] на кінці слова

вимовляють 28 інформантів, що складає 45% від кількості опитаних, мовлення яких було зафіксоване на магнітофонну плівку, якщо брати до уваги той факт, що не всі люди використовували слова такого типу.

Виникають також труднощі у вимові напівпом'якшеного [z'] замість твердого перед голосним переднього ряду [e]. Наприклад: *У мене було два по'ранен':а на но'з'е//* Приголосний [z'] завжди твердий, хоча у деяких позиціях він може бути напівм'яким чи пом'якшеним. Це буває у літературній мові та у деяких діалектах, в тому числі й південно-східних. “У певних позиціях вони (звуки) можуть реалізуватись як напівм'які чи пом'якшені звуки [r'], [k'], [x'], [z'] або [r'], [k'], [x'], [z'], що звичайно буває у літературній мові і в багатьох діалектах, зокрема південно-східних перед [l] (<o) та перед і прикметникового закінчення називного-знахідного відмінка множини (пор.: *к'ін', к'ім, гор'іх'іу з'ірше, з'ірк'і* тощо)” [1, 80].

Отже, вживання приголосних [z] та [r] у м. Донецьку залежить від декількох факторів. Це пов'язано зі змінами, які відбулись в українській графіці, з діалектними рисами (південно-східним діалектам властиве досить обмежене вживання задньоязикового [r]), з явищем міжмовної інтерференції (вплив російської мови), і, взагалі, залежить від мовної культури людини. Завдяки впливові російської мови, а також можливому впливові південно-західних діалектів, спостерігається оглушення приголосного *z* на кінці слова. Для вдосконалення вимови цих двох приголосних необхідно відкривати у м. Донецьку дошкільні установи, в яких заняття проводились би тільки українською мовою, впроваджувати у школах тільки українські класи, навчаючи дітей правильно говорити по-українськи. Адже, перш ніж дитину навчити правильно писати, необхідно її навчити правильно говорити. Доросла людина буде говорити правильно тільки за умов, якщо у шкільному віці у неї будуть розвинуті навички усного мовлення. “Вдало розвинутий у шкільному віці мовно-рушійний механізм усного мовлення, – слушно зазначає І.К. Білодід, – дається взнаки і в дорослому віці” [2, 41].

У майбутньому ми плануємо **продовжити дослідження** з цієї теми. Також розглянемо інші фонетичні особливості українського мовлення м. Донецька.

Література

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1980. – 248 с.
2. Білодід І. К. Людина і її мова / І. К. Білодід // Філософська думка. – 1971. – № 2. – С. 41.
3. Комов О. В. Роль українського літературного мовлення у формуванні особистості педагога / О. В. Комов // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – К. : Педагогічна преса, 2001. – С. 98–102.
4. Комов О. В. Фонетико-фонологічні особливості літературного мовлення учнів / О. В. Комов. – Донецьк, 2001. – 44 с.
5. Кононенко А. М. І. Огієнко про природу українських приголосних у запозиченнях з інших європейських мов / А. М. Кононенко // Вісник СумДУ. – 2006. – № 3. – С. 103.
6. Огієнко І. І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / І. І. Огієнко. – К. : Либідь, 1995. – 296 с.
7. Пономарів О. Фонема *z* та *r* : словник і коментар / О. Пономарів. – К. : Просвіта, 1997. – 40 с.
8. Українська мова / Тараненко І. Й., Токар В. П. та ін. – К. : Вища школа, 1976. – 335 с.
9. Український правопис. – Київ : Наукова думка, 1998. – 240 с.

10. Українське слово : всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. – 2006. – № 9. – 46–54 с.
11. Українська мова : енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
12. Універсальний словник-енциклопедія. – К. : Ірина, 1999. – 1551 с.
13. Тоцька Н. І. Фонетика української мови та її вивчення в початкових класах / Н. І. Тоцька. – Київ : Радянська школа, 1976. – 176 с.
14. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття 1900–1941 / Ю. Шевельов. – Мюнхен, 1987.

Анотація

У статті розглядаються проблеми вимови звуків [r] і [r̥] в українському мовленні мешканців м. Донецька. Подається аналіз причин, пов'язаних з неправильною вимовою цих звуків.

Ключові слова: фарингальний приголосний, діалекти, графіка, орфографія, орфоепія.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы произношения звуков [r] и [r̥] в украинской речи жителей г. Донецка. Подан анализ причин, связанных с неправильным произношением этих звуков.

Ключевые слова: фарингальный согласный, диалекты, графика, орфография, орфоэпия.

Summary

In this article are considered the problems of pronunciation of sounds [r] and [r̥] in the city of Donetsk residents of speech. An analysis of causes associated with the wrong pronunciation of these sounds.

Keywords: pharyngeal consonant, dialects, graphics, spelling, orthoepy.

УДК 811.161.2+81'342/344+38

Українець Л.Ф.,

кандидат філологічних наук,

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

КОНОТАЦІЯ СПЛУК ШУМНИХ ПРИГОЛОСНИХ У ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Поетичний текст “як вища форма реального вияву комунікативної сутності мови” [1, 627] послугується системою художньо-естетичних засобів, що образно відтворюють явища об'єктивної дійсності, викликаючи в мовця (читача чи слухача) естетичні враження. Цьому різновиду художнього тексту властиві закономірності ритмічної організації мовлення, де повторення строфічних елементів набуває стилістичного маркування, а самі елементи стають носіями певних емоційних і семантичних значень. Розглядаючи поетичний текст як один чи кілька ліричних творів, що мають відповідну жанрову приналежність, структурно-композиційну оформленість та комунікативну цілеспрямованість і смислову закінченість [7, 7], ми цілком поділяємо погляд вітчизняних мовознавців, що “літературно-художній твір як єдність раціонального й емоціонального, як система словесних художніх образів – це не тільки художнє ... відтворення дійсності й естетичне освоєння світу; у кожному художньому творі закладені також відповідні мобілізуючі заряди й авторські намагання вплинути на почуття, свідомість і волю читача” [7, 8]. Не випадково